

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Lek-fritid-hälsa

Examensarbete
10 poäng

Mobbning

Upptäckt, åtgärder och förebyggande

Bullying

Detection, measures and preventive measures

Jens Andersen
Annika Hüngr

Lärarexamen 140 poäng
Barndoms- och ungdomsvetenskap
Höstterminen 2005

Handledare: Fanny Jonsdottir
Examinator: Annika Månsson

Abstract

Titel: Mobbning - Upptäckt, åtgärder och förebyggande

Namn: Jens Andersen och Annika Hüniger.

Vårt examensarbete riktar sig som stöd till lärare och visar olika förfaringssätt för att motverka mobbning. Hur kan mobbning motverkas? Det är huvudfrågan i vårt arbete. Syftet var att få veta vilka uppfattningar lärare och elever hade om mobbning samt vilka åtgärder som sätts in vid upptäckt av mobbning. Hur gjorde de för att förebygga uppkomst av mobbning? Vårt andra syfte var att lärarna vi intervjuade, samt andra lärare, skulle intressera och fördjupa sig i mobbningsfrågor samt bli lyhörda för mobbningsituationer.

Resultaten vi nått har erhållits från litteratur vi läst samt intervjuer och enkäter. Svaren på våra frågor visar att det är viktigt att vuxna är närvarande och synliga på raster och liknade situationer för att kunna upptäcka om mobbning sker. Lärarna måste även vara lyhörda för situationer där retningar och tråkningar ingår.

De åtgärder som båda skolorna, Södra Lyckan och Köpingskolan, tar till vid upptäckt av mobbning, är att de följer en handlingsplan samt kontaktar ett mobbningsteam som tar tag i problemen.

Det förebyggande arbetet har betydande roll för att förhindra mobbning. Detta kan ske genom bland annat massage som verkar vara populärt bland elever och lärare. Det visar sig också vara av stor vikt att använda olika samarbets- och värderingsövningar.

Nyckelord: mobbning, elever, lärare, upptäckt, åtgärder, förebyggande, Farstametoden

Malmö den 16 december 2005

Jens Andersen

Annika Hüniger

Förord

Vi vill tacka alla lärare som intervjuats samt eleverna som fyllt i enkäterna. Utan deras medverkan hade detta arbete inte kunnat genomföras. Vi vill också tacka vår handledare Fanny Jonsdottir som har varit ett stort stöd för oss under arbetets gång.

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	8
1:1 Vad är mobbning?	9
1:2 Undersökningens syfte	10
2. Kunskapsbakgrund	11
2:1 Introduktion	
2:2 Upptäckt	
2:2:1 <i>Tecken på mobbning</i>	
2:2:2 <i>Vem blir mobbad?</i>	12
2:2:3 <i>Vem är mobbaren?</i>	13
2:2:4 <i>Vilka är medlöparna?</i>	14
2:3 Åtgärder.....	15
2:3:1 <i>Farstametoden</i>	
2:3:2 <i>Dan Olweus åtgärdsprogram</i>	16
2:4 Förebyggande	
2:4:1 <i>Skolans förebyggande insatser</i>	
2:4:2 <i>Värderingsövningar</i>	17
2:4:3 <i>Empatiskt arbete</i>	
2:4:4 <i>Massage</i>	
2:5 Sammanfattning	18
2:6 Centrala begrepp	19
3. Problemprecisering.....	20
3:1 Syfte	
3:2 Problemformulering	
4. Metodbeskrivning	22
4:1 Metodval	
4:2 Undersökningsgrupp	23
4:3 Genomförande	
4:4 Analysbeskrivning.....	24
4:5 Forskningsetiska överväganden	
5. Resultat.....	26
5:1 Upptäckt	
5:1:1 <i>Signaler</i>	27
5:1:2 <i>Sammanfattning och analys</i>	28
5:2 Åtgärder	
5:2:1 <i>Köpingskolans åtgärder</i>	
5:2:2 <i>Södra Lyckans åtgärder</i>	29
5:2:3 <i>Sammanfattning och analys</i>	30
5:3 Förebyggande.....	31

5:3:1 <i>Insatser i Köpingskolan</i>	
5:3:2 <i>Köpingskolans utbildning</i>	
5:3:3 <i>Lärarnas tankar kring förebyggande arbetet</i>	
5:3:4 <i>Förebyggande insatser i Södra Lyckan</i>	31
5.3.5 <i>Södra lyckans utbildning</i>	
5:3:6 <i>Lärarnas tankar</i>	33
5:3:7 <i>Sammanfattning och analys</i>	
5:4 <i>Elevenkäten</i>	34
5:5 <i>Slutsatser</i>	
6. <i>Analys och diskussion</i>	36
6:1 <i>Analys och diskussion av undersökningens resultat</i>	
6:2 <i>Diskussion av resultaten relaterade till undersökningens syfte och metodval</i>	37
7. <i>Källförteckning</i>	40
8. <i>Bilagor</i>	42

1. Introduktion

Enligt Skolverket är det helt oacceptabelt med mobbning och trakasserier i skolan. Eleverna har rätt till en trygg skolmiljö och det är skolans uppgift, att till eleverna förmedla de grundläggande värden som samhället bygger på (Skolverket, 2005). Ändå förekommer det mobbning i landets skolor. I den undersökning som Skolverket gjorde, år 2000, visade resultaten att fyra procent av eleverna i skolan kände sig mobbade eller trakasserade.

Tidningen *Kamratpostens* undersökning från 2005, visade att en av sex (av de drygt 5000 tillfrågade eleverna) var utsatt för mobbning. För tretton år sedan, år 1991, var antalet något lägre, omkring en av sju elever (Olweus, 1991). Trots tidsskillnaden visar dessa rapporter och forskares resultat att mobbningen inte minskat under denna tid, snarare ökat.

Kamratpostens (2005) undersökning pekar även på att det finns ett allmänt missnöje bland eleverna. De är kritiska till skolans engagemang i mobbningsfrågor och mobbningsprojekt.

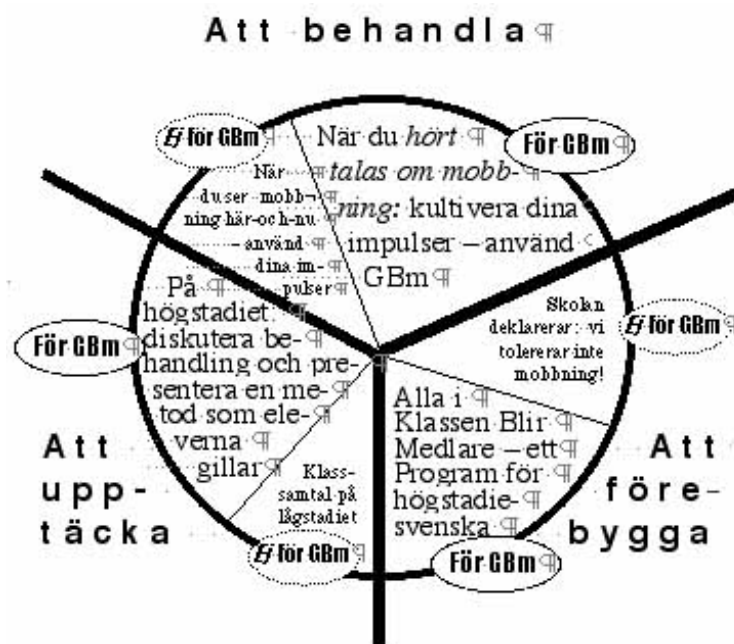
Vi har valt att fördjupa oss i ämnet eftersom vi anser att det är ett viktigt uppdrag för oss som blivande lärare att motverka mobbningen i skolans värld. Det är både fysiskt och psykiskt kränkande att utsättas för mobbning och konsekvenserna kan bli förödande, för alla inblandade parter, om den inte stoppas i tid.

Detta är våra egna personliga erfarenheter av mobbning:

”Jag har själv varit utsatt för kränkningar och mobbning när jag gick på högstadiet och vet därför vilket lidande det är att befinna sig i en sådan situation.” (Annika, 2005)

”Personligen har jag själv inte varit mobbad under min skoltid, men mobbning har ändå funnits i min omgivning. I nästan alla skolor jag själv varit elev har det funnits någon eller några elever som varit mobbade.” (Jens, 2005)

Det är viktigt för oss lärare att veta hur vi som lärare ska motverka mobbning och därför har vi undersökt hur mobbning kan upptäckas samt vilka åtgärder som kan nyttjas. Att få en inblick i förebyggande insatser är också en viktig del. Vi upptäckte att Anatol Pikas (2005), forskare och docent i pedagogisk psykologi, använde sig av samma huvuddelar i sin *Gemensamt-Bekymmer-metod* (GBm) som grundar sig på tre avsnitt, förebyggande, upptäckt och behandling.

I skollagen står det följande:

”Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan

1. främja jämställdhet mellan könen samt
2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbing och rasistiska beteenden.”

(Läraryrket, 2002, s. 55)

Vi har också läst vad som står i Lpo94 om mobbing:

”Ingen skall i skolan utsättas för mobbing. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser”

(a.a., s. 9)

Personligen anser vi att det är av största vikt att förebygga mobbing i vårt framtida yrke. Styrdokumenten ovan ger oss vägledning för vilka regler som gäller i skolan.

1.1 Vad är mobbing?

Olweus definition av ordet mobbing är ”En person är mobbad när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer”

(Olweus, 1991, s. 4). År 1997 startade Sara Damber *Friends*, som nu är Sveriges största mobbningsorganisation. Deras arbetssätt i skolorna grundar sig i tre moment; de utbildar

personal, har ett informationsmöte på skolan samt utbildar elever till att bli kamratstödjare. Därefter har de uppföljning på skolan i form av återträffar och nyutbildningar. På Friends (2005) hemsida går att läsa att mobbning är "*att uteslutas ur kamratkretsen, bli illa behandlad och tryckas ned*" och "*När någon blir utsatt för negativa handlingar, upprepade gånger och under en viss tid.*" (www.friends.se, 2005-11-25, kl.16:18)

"Mobbning och att vara osams är inte samma sak! Alla hamnar i bråk då och då - det är helt ok. I ett bråk är man med på lika villkor, båda (eller hur många man nu är) är arga och båda är med i bråket. Vanligtvis blir man dessutom vänner igen efter ett tag. Men när det handlar om mobbning är det en fråga om makt. Man är elak och trycker ner en person som oftast är ensam, rädd och i underläge. Den har inte valt att vara med. Det är därför det kan vara så svårt för en mobbad att försvara sig".

(a.a., 2005-11-25, kl. 16:18)

1.2 Undersökningens syfte

Vårt syfte är att vi själva ska bli skickliga på att upptäcka, åtgärda och förebygga mobbning på våra kommande arbetsplatser. Vi vill förbereda oss själva i vår kommande yrkesroll och hoppas att vi, med vår kunskap och erfarenhet, ska kunna stödja både elever, föräldrar och lärare i mobbningsituationer.

Vårt sekundära syfte är att synliggöra problemet för både de lärare vi har intervjuat och andra lärare på de skolor vi har besökt. Vi vill att de ska intressera sig för ämnet och därför fördjupa sig i mobbningsfrågor samt bli lyhörda för olika mobbningsituationer.

2. Kunskapsbakgrund

2.1 Introduktion

Forskningsfältet till studien vi valt är tämligen brett, dock anser vi att våra litteraturval till studien var intressanta, konkreta och lämpliga i sammanhanget. Vi har valt litteratur som vi anser uppfyller de krav som Ejvegård (2003) beskriver i *Vetenskaplig metod*, nämligen färskhet och samtidighet. Samtliga författare har fördjupade kunskaper inom området. Dan Olweus (1991) har forskat länge inom detta område.

Gunnar Höistad och Monica Isacsson har arbetat som lärare, Gunilla O. Björk har arbetat med barn och ungdomar. Författarna i Skolverkets skrift, *Skolan – en arena för mobbning*, har alla forskningserfarenheter inom området.

2.2. Upptäckt

2.2.1 Tecken på mobbning

Monica Isacsson (1997) ger olika förslag på redskap som kan vara till hjälp för att upptäcka mobbning. Ett sätt är att använda sig av enkäter som är uppbyggda så att eleverna är samarbetsvilliga och har mod att skriva sanningar. Ett annat redskap är uppsatsskrivning där mobbning kan upptäckas om eleverna skriver om ämnet. Ett annat förslag är att använda sig av kamratstödjare, d.v.s. utvalda, frivilliga elever som fungerar som ett stöd för övriga barn på skolan. Genom att använda sig av dessa metoder har Isacsson (a.a.) fått fram namn på de elever som är i farozonen eller är utsatta för mobbning.

Höistad (1994) anser att det kan vara mycket svårt att upptäcka mobbning eftersom den kan yttra sig på olika sätt. Han nämner tre typer av mobbning; tyst, verbal och fysisk. Den mobbning som gestaltas via kroppsspråket kallas tyst mobbning och är både vanligast och svårast att upptäcka.

”Exempel på tyst mobbning är att himla med ögonen, titta insinuant på någon, kasta menande blickar mellan varandra, göra miner, sucka, tystna, vända ryggen till, inte svara på tilltal, behandla någon som luft.”

(Höistad, 2001, s. 74)

Verbal mobbning kan också vara svår att upptäcka eftersom det kan ske bakom lärarens rygg som viskningar eller skratt. Den kan också ske genom att det klottras, skickas lappar och skrivs SMS-meddelanden som innehåller direkta eller förmedlade kränkningar.

”Verbal mobbning är att sprida rykten, ”snacka skit”, retas, trakassera, håna, härna, hota, anmärka på t.ex. frisyren eller kläder, kommentera allt den utsatte gör eller säger, fnittra, hänskratta, ”skämta”.”

(a.a., s. 76)

Den fysiska mobbningen som Höistad (2001) presenterar är, enligt honom, lättast att upptäcka. Denna typ av mobbning kan jämföras med Olweus (1991) primära mobbningstecken, vilka ofta uppvisar bevisbara och synliga signaler på att barnet är utsatt för våld och övergrepp. Ofta kan den fysiska mobbningsprocessen döljas i samband med idrott och lek. Läraren har då svårare att upptäcka det våld och förtryck som kan uppstå i sportsliga närmöten.

”Den fysiska mobbningen kan också gå till så att den som utför den ”råkar” knuffa till någon eller dennes bänk, eller ger ett litet tjuvnytt i förbifarten, står i vägen, slår igen dörren framför näsan på kamraten etc. det kan handla om att man gömmer saker för en kamrat, tar hans eller hennes väska och kastar den emellan sig el. dyl.”

(Höistad, 2001, s.78)

Olweus (1991) delar upp mobbningssignalerna i två grupper, primära och sekundära tecken. De primära tecknen är relativt tydliga att uppmärksamma av allmänheten. De tecken som Olweus (a.a.) ger exempel på är om barnet är utsatt för våld, retningar och/eller öknamn. Om barnet har sönderrivna kläder, är inblandad i bråk och uppvisar blåmärken på kroppen är detta också indicier som kan vara tecken på att mobbning förekommer.

Med sekundära tecken menar Olweus (a.a.) olika insinuationer på att problemen existerar. Dessa kan vara svårare att tolka, eftersom sammanhangen inte är lika klara och entydiga som de primära. Exempelvis kan det vara ensamma, ledsna, nervösa och/eller osäkra barn. Det kan vara ett sekundärt tecken om ett barn håller sig till de vuxna under skoltid. En gradvis eller plötslig försämring i skolarbetet kan också betyda att eleven är utsatt för svårigheter som mobbning.

2.2.2 Vem blir mobbad?

Evenshaug och Hallen (2001) ger exempel på Olweus teorier (1992;1996) gällande utsatta mobbningsgrupper. Dels är det pojkar, som är fysiskt svagare än genomsnittet, som utsätts för mobbning. Det är också elever som har häftigt humör, skarpt intellekt eller de som ofta hamnar i konflikter. Barn som är oroliga och osäkra ingår också i riskgruppen.

”Offren av båda könen är ofta ängsliga och osäkra, försiktiga och stillsamma av sig, föga populära och har dessutom en negativ uppfattning om sig själv.”

(Evenshaug & Hallen, 2001, s.272)

”Forskning har gett oss en tämligen klar bild av vilka barn och ungdomar som löper risk att bli mobbade” (Olweus, 1999, s.16). Dan Olweus preciserar mobboffrens karaktärer utifrån två huvudkategorier

1. De passiva eller undergivna mobboffren
2. De provocerande mobboffren

De passiva eller undergivna mobboffren är enligt Olweus (1999) stillsamma, känsliga, försiktiga, har lätt för att gråta, har en negativ självbild, är rädda för att göra sig illa samt har få eller inga vänner.

De provocerande mobboffren, som Olweus (a.a.) menar är ovanligare, är ofta hetlevrade, rastlösa, klumpiga, omogna, hyperaktiva och kan ha ett irriterande uppträdande. De kan dessutom själva vara mobbare.

Höistad (2001) påvisar det osäkra med att godta dessa specifika drag som utmärkande för mobbade personer. Han menar att det finns:

”alltför många undantag för att det ska hålla generellt (...) Det är i de flesta fall relationsproblem som förklarar mobbning, inte avvikande utseende eller beteende. Mobbaren använder ofta argument som har med utseende eller beteende att göra, men det är bara en förevändning för att få mobba.”

(Höistad, 2001, s.98 -99)

Verbal mobbning kan också vara svår att upptäcka eftersom det kan ske bakom lärarens rygg som viskningar eller skratt.

2.2.3 Vem är mobbaren?

Olweus (1999) menar att det finns vissa kännetecken och gemensamma drag i mobbarens personlighet. Enligt Olweus (a.a.) teorier har mobbaren ofta en positiv attityd till våld, ett aggressivt beteende och är hetsig och impulsiv. Andra gemensamma tendenser för mobbaren är att han eller hon har ett starkt behov av att bestämma och förtrycka andra elever. Det finns även svårigheter för det barnet att underordna sig regler samt att misslyckas. Mobbaren hävdar sig med hjälp av makt och hotelser och visar ingen medkänsla mot mobboffret.

Gunnar Höistad (2001) menar att mobbaren kan ha svårare att hantera livet än de andra eleverna. Därför betraktas inte bara mobboffret, utan även mobbaren, som ett offer.

Gemensamt för båda dessa karaktärer är att båda lider av dåligt självförtroende. *”Det självsäkra beteendet döljer effektivt den inre osäkerhet och otrygghet som mobbaren känner”* (a.a. s.99).

Olweus (1999) tycker annorlunda när det gäller mobbarens osäkerhet. Han menar att det finns resultat som pekar på att mobbare inte är mer osäkra eller rädda i förhållande till andra elever.

”Det är en vanlig uppfattning att mobbare är osäkra och ängsliga under den tuffa ytan. Vår forskning har emellertid inte gett något som helst stöd för detta antagande” (a.a. s.20).

Evenshaug och Hallen (2001) samtycker i Olweus beskrivning av mobbaren och tillägger även att bakgrund och hemförhållanden inverkar på mobbarens personlighet. Mobbarens ilska och aggression kan bero på saknad av kärlek, värme och intresse hemifrån. Mobbaren kan också utsättas för fysiska bestraffningar av sina föräldrar. Deras beskrivning av mobbning som ett gruppfenomen följer:

”De aggressiva barnen kan fungera som modeller och dra in andra och något mer osäkra och osjälvständiga elever via så kallad social smitta och genom att deras hämningar mot aggressiva tendenser försvagas när de ser att modellen belönas genom att vinna över offret”

(Evenshaug & Hallen, 2001, s.273)

2.2.4 En bild av medlöparna

Höistad (2001) beskriver själva ”mobbarna” som en stab, ofta bestående av en ledare; en kung eller drottning och övriga medlöpare. Dessa medlöpare är ofta styrda av ledaren och har svårt att säga ifrån samt är rädda att själva bli mobbade. De kan många gånger vara passiva åskådare i mobbningsituationer. Ofta är medlöparna osäkra på sin roll i gruppen och tar del i mobbningen för att bli accepterade av mobbaren. Författarna i boken *Skolan – en arena för mobbning* (Eriksson m.fl., 2002) menar att medlöparnas roll är av stor betydelse, eftersom de är som ett bränsle för mobbaren. De är mobbarens publik och åskådare som samtycker och håller med genom att varken opponera sig eller försvara mobbningsoffret. När mobbaren känner gruppens positiva närvaro är det lätt att mobbningen intensifieras och stegras.

Olweus (1999) beskriver medlöparna som en grupp passiva mobbare som ibland deltar i mobbningen, men som oftast inte tar initiativet till den. ”En mobbare omges gärna av en grupp på två, tre kamrater, som stöttar honom eller henne och som ofta deltar i mobbningen” (a.a., s.20). Vi har sammanställt hans beskrivning av processen som sker vid grupp mobbning:

- *Social smitta* – vissa elever kan påverkas att delta i mobbning, ofta de som själva är osäkra och med behov att hävda sig.
- *Försvagning av normala spärrar mot aggressiva tendenser* – mobbarna segrar över offret, som kan medverka till en försvagning av normala spärrar mot mobbning, vilket har till följd att de själva börjar delta.
- *Minskad känsla av personligt ansvar* – det personliga ansvaret minskar om det är flera som mobbar.
- *Gradvisa förändringar i uppfattningen av mobboffret* – den ständiga mobbningen gör att offret till slut uppfattas som värdelös och får skylla sig själv. I sin tur minskar skuld känslorna hos mobbarna.

2.3 Åtgärder

Samtliga författare menar att åtgärder bör sättas in direkt när mobbning har påträffats.

”Att nämna och benämna är ett viktigt steg i allt förändringsarbete. Ett första steg i mobbningsarbetet är därför att ge ett erkännande åt mobbningsituationen” (Björk, 1999, s. 21).

Kamratstödjare, samtal med mobbarna, kontakt med hemmet, stöd för de inblandade och kontinuerlig uppföljning är några av de punkter som Höistad rekommenderar. Olweus (1991) har delat in åtgärdsprogrammet i tre genrer; skol-, klass- och individnivå:

- Skolnivå - personalen får marginell utbildning inom mobbning och Olweus (a.a.) menar att ett förbättrat rastvaktsystem och ett ökat ingripande från personalen skulle minska mobbningen markant.
- Klassnivå - innefattar klarare klassregler mot mobbning, klassråd samt inläring genom samarbete.
- Individnivå - här är samtalen av yttersta vikt både med mobbare, mobbningsoffer samt de berörda föräldrar.

Olweus (a.a.) anser att huvudmålet med dessa åtgärdsprogram är att minska eller helt förhindra problem med utanförskap och mobbning. En viktig ingrediens är medvetenhet och engagemang för att åtgärdsprogrammen ska lyckas.

Monica Isacson (1997) anser sig inte ha någon färdig metod utan menar att den anpassas efter hur fallet ser ut. Hur konfliktfyllt är det? Vad har gjorts tidigare? Hur länge har det pågått?

Eriksson och hans medförfattare (2002) menar att mobbningen minskar om all personal på skolan har en gemensam uppfattning om hur man ska agera mot mobbning.

Anatol Pikas (2004) har forskat kring mobbning i 30 år. Han har grundat och utvecklat metoder för att bäst kunna motarbeta mobbning. Många skolors mobbnings- och handlingsplaner är också grundade på Pikas teser.

2.3.1 Farstametoden

Ett av arbetssätten, som grundar sig i Anatol Pikas (2004) teorier, kallas Farstametoden och utvecklades 1986-87 av Karl Ljungström. Han har arbetat många år som lärare och specialpedagog. Ljungströms (1990) Farstametod har kritiserats för att föräldrarna lämnas utanför vid upptäckt av mobbning Enligt skolans läroplan (Lpo 94) ska läraren *”samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och*

kunskapsutveckling” (Läraryrket, 2002, s.19). I Farstametodens handlingsplan står det skrivet att ett behandlingsteam sätts in vid upptäckt av mobbning. Behandlingsteamet består av ett antal lärare som får insyn i fallet och har sedan flera samtal med den mobbade och de som mobbar. Farstametodens handlingsplan:

1. Skolan får besked om misstänkt mobbning. Någon från behandlingsteamet (B.t.) kontaktas.
2. B.t. samlar försiktigt informationen om mobbningen. Först samtalas man med den som kom med beskedet om mobbningen och sedan med mobbningsoffret. Det är samtal med mobbningsoffret som är det viktigaste.
3. När kan behandlingssamtalen ske? Under vilken lektion? Undervisande lärare informeras i förväg (påminn om tystnadskravet) om man kommer och hämtar elever/mobbare.
4. Behandlingssamtal med mobbarna.
5. Ev. ett ytterligare behandlingssamtal. (Tiden från första besked om misstänkt mobbning till inledda behandlingssamtal bör om möjligt vara max 3-4 dagar.)
6. ”Kontroll” av mobbarna och klassen. Kontakt med det f d mobbningsoffret.
7. Uppföljningssamtal med mobbarna efter 1-2 veckor.

(Ljungström , *Mobbning i skolan*, 1990, s.17)

2.3.2 Dan Olweus åtgärdsprogram

I Olweus (1991) åtgärdsprogram har han som huvudmål att minska eller helt förhindra mobbning i skolan. Till skillnad från Farstametoden så vill han även att föräldrarna ska vara involverade. Hans åtgärdsprogram:

- Allvarliga samtal med mobbare och mobboffer
- Samtal med föräldrarna till inblandade elever, eventuellt tillsammans med eleverna
- Användning av fantasi (lärare och föräldrar) för att hjälpa mobbade resp mobbade elever
- Hjälpa från ”neutrala” elever i klassen
- Hjälpa och stöd till föräldrar
- Samtalsgrupper för föräldrar till mobbade resp mobbade barn
- Byte av klass eller skola

(Olweus, *Mobbning i skolan*, 1991, s.49)

2.4 Förebyggande

2.4.1 Skolans förebyggande insatser

Monica Isacson (1997) menar att mobbning kan uppstå trots mycket förebyggande arbete. I tretton år har hon arbetat praktiskt genom att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning i olika klasser och vet hur problematiskt det kan vara. En bra förebyggande insats kan, enligt Isacson (a.a.) vara att använda sig av kamratstödjare på skolorna. En eller två frivilliga elever väljs ut från några klasser och verkar som stöd och trygghet för övriga elever.

Kamratstödjarnas uppgift är bland annat att samarbeta med lärarna eller mobbningsteamet och

rapportera om något uppstår. De kan även ta kontakt med någon som är ensam och exempelvis sitta med den personen under lunchen.

Höistad (2001) ger oss exempel på hur vi kan hantera och förebygga mobbning. Han föreslår värderingsövningar och arbete med empati som förebyggande insatser. Dan Olweus (1991) menar att lärarens engagemang har stor betydelse för utvecklingen av elevernas sociala relationer och uppfostran.

2.4.2 Värderingsövningar

Höistad (2001) ger oss exempel på hur vi kan hantera och förebygga mobbning genom att använda värderingsövningar i skolan. Samtalen som uppstår i värderingsövningarna handlar inte om rätt och fel utan aktivt få igång diskussioner och ge utrymme för alla åsikter som finns i gruppen. Höistad (a.a.) menar att värderingsövningar ger deltagarna tillfälle att bli medvetna om sina egna tankar, känslor och värderingar. Det lär dem även att reflektera och ta ställning, bli lyssnad på samt lyssna på andra, bearbeta attityder, uttrycka sina åsikter och att kunna motivera dessa.

Viktigt att tänka på är samtalsledarens roll. Samtalsledaren ska se till att alla får komma till tals, vara neutral i det aktuella ämnet, uppmuntra alla att yttra sig, se till att så många aspekter så möjligt kommer fram och att inte själv delta i övningarna (Höistad, a.a.)

2.4.3 Empatiskt arbete

Empati är en viktig egenskap hos barn och att utveckla barns empatiska förmåga är ett av lärarens uppdrag enligt Lpo94 (Läraryrket, 2002). Om eleverna förstår andras känslor och kan sätta sig in i deras situation, är det att se som ett stöd för läraren i hans eller hennes förebyggande arbete mot mobbning. Daniel N. Stern (2003) beskriver empati som fyra processer: (1) genklang av ett känslotillstånd, (2) ett abstraherande av empatisk kunskap utifrån upplevelsen av den emotionella genklangen eller resonansen, (3) integreringen av abstraherande empatisk kunskap till en empatisk respons och (4) en övergående rollidentifikation (Stern, 2003, s. 207). Höistad (2001) menar att barnets empatiska förmåga är starkt sammankopplad till dess uppväxtmiljö. Dock menar han att det går att främja empatin hos eleverna i skolan genom att uppmuntra elevernas förmåga på att reagera med inlevelse och omsorg. För att få en gynnsam empatiutveckling är barnens egna upplevelser, förebilder och kunskaper viktiga ingredienser. Att lärarna berömmar eleverna ger också

empatiutvecklingen ett lyft hos eleverna. Höistad (a.a.) poängterar att empatiträningen ska vara, konkret, igenkännbar och personlig för eleverna.

2.4.4 Massage

Enligt Stern (2003) är beröring i kombination med trygghet och säkerhet betydelsefullt för det lilla barnet. *”Att hålla i en annan och att själv bli hållen [...] tillhör det mest sociala i våra upplevelser”* (a.a. s.162)

Massage är något som används i många av landets skolor idag. Under massage och beröring utsöndras ett hormon, oxytocin, vilket skapar lugn och harmoni hos individen. Enligt Uvnäs, Moberg (2000) finns det studier som visar att massage utvecklar empatisk förmåga samt framkallar trygghet och lugn hos barn. Resultaten visade också att barnen i studien mådde fysiskt bättre samt uppvisade tecken på förbättrad inlärningsförmåga (a.a.).

2.5 Sammanfattning

Det kan vara svårt att upptäcka mobbning. De tre varianter som Höistad (1994) nämner är den tysta, den verbala och den fysiska mobbningen. En metod som kan tydliggöra problemen är att låta barnen skriva uppsatser, som kan beröra ämnet. Genom att samtala kring mobbning i klassen kan det framkomma avslöjanden som tyder på att problem förekommer på ett eller annat sätt.

Enligt Höistad (1994) kan de personer som blir mobbade bli det på grund av deras personlighet. Det kan vara passiva och underlägsna elever eller barn som upplevs som provocerande. Vidare menar Höistad (a.a.) att den som mobbar kan vara en osäker person. Olweus (1999) menar däremot att det inte alls behöver vara så och syftar istället på mobbarens aggressivitet. Mobbaren har ofta ett gäng medlöpare som både stöttar och förstärker trakasserierna (a.a.).

Både Olweus (1999) och Höistad (1994) menar att åtgärder som sätts in vid en mobbningssituation är först ett erkännande det vill säga att händelsen klassas som mobbning. Medvetenhet och engagemang är således viktiga och medverkande krafter för att stötta de elever som är involverade. Exempel på åtgärdsprogram kan vara det som Dan Olweus (1999) har skapat eller Farstamodellen som grundar sig i Anatol Pikas (2005) prototyp. Ett förebyggande arbete bygger på att skapa bra relationer elever emellan. Kamratstödjure är ett alternativ, liksom värderingsövningar, empatiskt arbete och massage.

2.6 Centrala begrepp

- *Mobbning* är inlånat från engelskans ord kamrattryck, dvs. mobbing, (från latinets mobile vulgos) vilket betyder ”den lättörda hopen”. Det myntades på 1970-talet av läkaren Peter-Paul Heinemann (Isacsson, 1997).

Definitionen av ordet mobbning är:

”En person är mobbad när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer.”

(Olweus, 1991, s. 4)

- En *negativ handling* är när en person åsamkar eller försöker åsamka en annan person skada eller obehag.
- *Medlöpare* är i vår text en beskrivning av mobbarens följeslagare och som verkar sympatisera med mobbaren.
- *Åtgärdsprogram* är ett annat begrepp som förekommer ofta i vårt arbete och som finns på de flesta skolor.

”Ett åtgärdsprogram är ett instrument som ska ge eleven, föräldrarna och skolans personal en bild av elevens skolsituation och hur den kan förbättras.”

(Riksförbundet Attentions, 2005-11-22, 14:45)

- Med *Skolan* menar vi en generell bild av svenska grundskolor från sexårsverksamheten och upp till sjätte klass.

3. Problemprecisering

3.1 Syfte

Syftet med vår studie var att ta reda på vilka uppfattningar lärare och elever har om mobbning samt vad som görs när och om de upptäcker att det förekommer mobbning på deras skola. Vi ville också veta hur lärarna arbetade för att förebygga mobbning.

Vårt syfte var även att lärarna som vi intervjuade, samt andra lärare, skulle intressera sig för ämnet och därför fördjupa sig i mobbningsfrågor samt bli lyhörda för mobbningsituationer.

3.2 Problemformulering

Utifrån våra erfarenheter är den allmänna uppfattningen att mobbning inte är så vanligt förekommande längre. I landets skolor finns det ju mobbningsplaner, åtgärdsprogram samt engagerade lärare, pedagoger och föräldrar.

Trots allt engagemang och intresse som finns kring mobbning i dagens skolor så är kvoten på fyra procent (Skolverket, 2000) fortfarande för hög.

Huvudfråga

Vår huvudfråga är:

- Hur uppfattar lärare att mobbning kan motverkas?

Det är viktigt att veta hur elever och lärare ska agera när en mobbningsituation uppstår.

Vilket arbetssätt ska användas för att skapa bra stämning och harmoni? Det är också angeläget att veta hur lärarna kan förebygga och förhindra att mobbning uppstår.

Underfrågor

- Hur uppfattar lärarna att de upptäcker mobbning?

Hur uppfattar lärarna signaler på mobbning?

- Vilka åtgärder tillämpas vid upptäckt av mobbning?

Vilket tillvägagångssätt tillämpar lärarna? Hur agerar eleverna vid upptäckt av mobbning eller retningar? Hur ser ett åtgärdsprogram ut?

- Hur arbetar lärarna för att förebygga uppkomst av mobbning?

Vilka arbetsätt uppfattar lärarna är vänskapsfrämjande?

- Hur ser utbildningsnivån ut på skolorna, angående mobbning?

Finns det utbildningar och fortbildning inom området?

4. Metodbeskrivning

4.1 Metodval

För att få svar på våra frågeställningar valde vi att arbeta med kvalitativa intervjuer och en enkätundersökning. Intervjuerna (se bilaga 4) var inriktade till lärarna medan eleverna fick svara på enkäter.

Vi valde två klasser där båda arbetar integrerat (F-2), dock var det endast eleverna i skolår 1-2 som svarade på enkäterna. Utformningen och språket var enkelt på enkäten (se bilaga 1), vilket Trost (2001) också förespråkar. Sammanlagt 40 enkäter överlämnades till klasslärarna. Vårt huvudmål med enkäterna var att komma åt elevernas tankar kring mobbning och vad de själva kunde göra samt vad de tyckte att lärarna skulle göra för att förhindra det. Fördelen med enkäter till elever i vår studie var att vi ville komma åt så många tankar så möjligt. Enkäten faller väl in i elevernas skolarbete, med tanke på livskunskapstemat som är ett återkommande ämne på schemat.

Vi var intresserade av lärarnas upplevelser, tankegång och arbetssätt när det gäller deras erfarenheter angående mobbning. Enligt Trost (2001) är en kvalitativ studie rimlig för att nå lärarnas tankar om mobbning. Pål Repstads bok, *Närhet och distans* (1999), beskriver helheten och djupet som kan uppbringas med hjälp av kvalitativa intervjumetoder.

Våra intentioner var att belysa lärarnas olika arbetsmetoder. Med hjälp av en diktafon kunde vi fokusera helt på själva intervjun utan att behöva skriva ner allt som sades (Trondman, 2005). Frågorna var formulerade på ett bra språk och de var av förståelsekaraktär. Vi undvek frågor som var långa eller ledande (Patel & Davidson, 1994). Vi visade nyfikenhet och intresse under intervjuerna, vilket ledde till att utvecklingsbara följdfrågor ställdes (Radmann, 2005).

Observation var en metod som vi ansåg inte passade in i vårt arbete. Tidsmässigt hade det varit väldigt krävande och utifrån vår problemformulering och syfte såg vi inga fördelar att arbeta med denna metod.

4.2 Undersökningsgrupp

Vi kontaktade två skolor, en storstadsskola (F-9) med cirka 1300 elever som vi kallar för Södra Lyckan och en landsortsskola (F-2) med cirka 250 elever som vi döpt till Köpingskolan. På Södra Lyckan intervjuade vi två lärare, som vi kallar Inger och Sofia samt en fritidspedagog, Maria. På Köpingskolan intervjuade vi en lärare, som vi kallar Siv samt två fritidspedagoger, Lena och Karin. Alla våra informanter var kvinnor och det berodde på att det inte fanns manliga lärare i de årskurserna. Vi anser att de utvalda informanterna förfogar över stor kunskap inom vårt forskningsarbete. Variationen på deras antal yrkesverksamma år varierade men samtliga hade både kvalifikation och engagemang, vilket vi ansåg oss ha stor behållning av.

Sammanlagt svarade 40 elever på enkäterna, 20 flickor och 20 pojkar av dessa går 19 elever i skolår ett och 21 elever i årskurs två. Barnen som svarade på enkäterna var på ett eller annat sätt knutna till lärarna på Södra Lyckan. De ingick i de lärarnas klasser och de flesta även i fritidsverksamheten.

4.3 Genomförande

De tillfrågade informanterna kontaktades en månad innan intervjun och redan då förklarade vi syftet med vår undersökning. Vi frågade om det fanns något intresse från deras sida att hjälpa oss med vårt examensarbete. Kort tid därefter skickade vi ut frågor via e-post så att de kunde förbereda sig inför vårt möte. Vi lät dem bestämma tid och plats för sina intervjuer.

Intervjutiderna tog cirka 45 minuter med introduktion och avslutning inräknat. Själva intervjuinspelningarna varade cirka 30 minuter. Strax innan intervjun berättade vi vilka forskningsetiska rättigheter som gäller. Vi hade förberett oss väl och kände oss säkra på vår uppgift, dock var vi lite nervösa. De flesta informanterna visade också lite nervositet inför intervjun.

Trots förberedelserna gick allt inte enligt vår planering. När vi skulle göra den första intervjun i Södra Lyckan visade det sig att det var lärarbrist i den klass där vår informatör arbetade. Då fick Jens tillträda som tillfällig lärare i klassen, medan läraren och Annika fick sköta intervjun själva.

Köpingskolan har nyligen genomgått en omorganisation från att ha varit en F-5 till en nuvarande F-2 skola, vilket resulterade i att där var många nya lärare som inte var fullständigt insatta i de frågor vi ställde, gällande mobbningsplaner och åtgärdsprogram. Därför fick vi

inte all den information vi hade önskat från den skolan. Trots allt var informanterna tillmötesgående och hade erfarenheter och kunskaper som var både relevanta och viktiga för oss i vårt forskningssammanhang.

Vi presenterade enkäterna för lärarna i Södra Lyckan efter att vi intervjuat dem. Sedan introducerade lärarna, i sin tur, dem för eleverna i två årskurs-1-2 klasser. I enkäten använde vi oss av enkla meningar samt begripliga och vanliga ord som vi ansåg var passande med tanke på elevernas ålder (Trost, 2001). Eleverna besvarade enkäterna på skoltid. Det underlättade arbetet för oss eftersom vi mottog alla enkäterna relativt snabbt. De svar vi sedan fick från barnens enkäter var både relevanta för våra frågeställningar och detaljerade (se bilaga 1). Vi var inte närvarande när eleverna besvarade enkäterna. I lärarnas schema fanns det inte många lediga tider utan eleverna fick svara på enkäterna när tillfälle gavs. Eftersom vi inte var närvarande vet vi inte om eleverna kanske fick sina idéer från någon kamrat, eller om de tänkt igenom svaren själva.

4.4 Analysbeskrivning

Sidoarbetet med de kvalitativa intervjuerna var ganska tidskrävande trots att vi var selektiva och endast skrev ut material som var relevant för vår undersökning. Vi använde oss av en metod som Mats Trondman (föreläsning *Analys*, 2005) rekommenderade. Det var hur vi kan använda diktafonens rullande tidssiffror som hållplatser. Det förenklade vår uppdelning av viktiga innehållsdelar från intervjuerna. Vårt selektiva arbetssätt var inte så komplicerat, vi fyllde i svaren på frågorna från varje informant och utgick från dem senare i arbetet.

Analysen av elevenkäterna bestod i att studera svaren samt kategorisera dem. De upptäckter och tolkningar vi fick fram gjorde att vi kunde dela in svaren i fyra kategorier.

4.5 Forskningsetiska överväganden

Vi var tvungna att få tillstånd från alla informanter innan vi skulle spela in intervjuerna. Vi försäkrade intervjupersonerna om deras anonymitet samt att ingen annan skulle få tillgång till det inspelade materialet. Denna upplysning var viktig att delge informanterna, enligt Johansson & Svedner (2001). Vi meddelade elevernas föräldrar genom att skriva i elevernas kontaktböcker som de sedan visade upp för dem. Där fick föräldrarna ta ställning till om deras barn fick delta i vår undersökning genom att kryssa i en ruta, antingen ja eller nej. Vi beskrev kort vårt syfte med enkäten. Alla elever deltog i enkätundersökningen.

Vi har arbetat enligt de forskningsetiska principerna, och anser oss ha uppfyllt de fyra huvudkraven (informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet) enligt Vetenskapsrådets utskrift *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning* (2002). Vi delgav forskningsuppdragets syfte för informanterna, vi lät deltagarna själva bestämma över sin medverkan, vi sekretessbelagde personliga uppgifter samt meddelade att vi endast kommer att använda den insamlade informationen till vårt forskningsändamål.

5. Resultat

I den första resultatdelen presenterar vi lärarnas uppfattning om hur de upptäcker mobbning. I avsnitt två och tre redogör vi för lärarnas åtgärder vid mobbningsituationer samt hur de arbetar för att förebygga mobbning. I sista resultatavsnittet redogör vi för elevernas uppfattning av hur de agerar när de uppfattar att någon kamrat är utsatt för mobbning.

Vi har blandat intervjupersonernas svar under samtliga rubriker i avsnitt ett. I avsnitt två och tre som beskriver lärarnas åtgärder och förebyggande arbete presenteras var skolas svar för sig. Elevenkäten är sammanställd utifrån de olika frågorna som ställdes till eleverna.

Varje avsnitt avslutas med en sammanfattande analys.

5.1 Upptäckt

Alla lärarna som vi intervjuat upplever att det är svårt att upptäcka mobbning.

”Man tror att man har full koll, men det ska man inte tro” (Inger).

”Det är svårt att se, men det är viktigt att vara lyhörd och att vara där barnen är i alla situationer” (Karin).

Samtliga av de intervjuade lärarna anser att mobbning sällan existerar i de lägre skolåldrarna, men medger också att det kan vara svårare att upptäcka mobbningsproblem i den åldersgruppen

”Det är inte så allvarligt i de lägre åldrarna, mest retningar och tråkningar som i och för sig kan utvecklas till mobbning” (Sofia).

Gemensamt för alla lärarna är att mobbning inte är så allvarlig i de lägre åldrarna. Eleverna kan reta och pika varandra på ett sätt som lärarna inte anser vara så allvarligt. Dock menar lärarna att största uppmärksamhet ändå bör läggas på detta. Dessa retningar och pikar kan vara en grogrund för allvarligare mobbning i framtiden. De anser också att det uppkommer tydligare varianter i mellan- och högstadiet. Lärarna medger att vänskapsfrämjande arbete i de lägre årskurserna är betydelsefullt.

Rasten, korridoren och matkön är exempel på situationer och platser där mobbning lättast kan uppstå, enligt Siv och Karin. Lena anser även att dessa situationer ofta uppstår där inga vuxna är. Hon menar att det är viktigt att vara synlig och att röra sig runt på rastgårdens yta så att risken blir mindre att någon elev utsätts för tråkigheter.

5.1.1 Signaler

Lärarna, på båda skolorna, var överens om att mobbningssignaler kan vara väldigt dolda. De tecken som Inger beskriver är om eleven ofta har ont i magen och inte vill gå till skolan. Ett annat tecken kan, enligt Maria, vara att elevens personlighet utstrålar att han eller hon har det svårt.

”Elever som är ängsliga, tystlåtna och tillbakadragna av sig kan vara utsatta” (Maria).

”Det kan vara att en tar någon annans kitor eller knuffar till någon som hon eller han går förbi. Sådana saker behöver inte betyda något för förövaren, men om det upprepas så kan det vara en signal eller ett tecken på mobbning” (Sofia)

”Om en elev blir slagen upprepade gånger är det ett tydligt tecken på att något är fel. (Karin).

En annan signal, som Inger och Karin uppgett, är när elever går ensamma på rasterna. De anser att all personal på skolan måste vara observant och kontrollera så att allt står rätt till. Det kan också vara så att elever går ensamma på grund av andra skäl, men enligt Inger är det viktigt att ifrågasätta situationen.

”Man måste se skillnad på dem som tycker om att vara ensamma på rasterna och dem som inte gör det. Det finns barn som säger att de vill vara ensamma, men egentligen tycker tvärtom” (Inger).

”Det är svårt men man måste kolla upp det genom att prata med eleven, ibland vill vissa elever vara själva” (Karin).

”Ibland väntar de på någon annan som snart ska komma” (Karin).

”De elever som går på betryggande avstånd till en vuxen, bör man kolla upp” (Lena).

Siv och Karin ansåg att skvaller kan vara bra att lyssna på när man misstänker något. De mönster som återkommer, upprepas och berör samma personer bör kontrolleras.

”Man kan se förändringar i gruppen om något inte står rätt till” (Lena).

”Föräldrar har även en viktig roll, de kan ge signaler på att barnet är i svårigheter” (Sofia).

De signaler som föräldrarna kan ge, utifrån vad deras barn berättat, fyller en viktig funktion för lärarna i mobbningssituationer, anser Inger och Sofia. Det kan röra sig om föräldrarnas egna barn eller om någon annan elev på skolan har det svårt.

5.1.2 Sammanfattning och analys

Utifrån vår problemformulering har vi, med hjälp av intervjuerna, fått svar på frågan: Hur lärarna uppfattar att de upptäcker mobbning? De svar vi har fått visar att det kan vara mycket svårt att upptäcka mobbning. Ibland kan läraren behöva hjälp utifrån för att se att det finns mobbningstendenser i klassen. Det är viktigt att ta till sig den information som elever, andra lärare och föräldrar kommer med och man som lärare inte negligera bråk och konflikter där det finns minsta antydning till mobbning. Läraren måste vara observant samt fördjupa sig mer i olika signaler som kan tyda på mobbning för att på så sätt ta reda på vad som verkligen sker som till exempel elever som går ensamma på rasten kan känna sig utanför och bör observeras.

De lärare vi intervjuade menade att mobbning inte var så vanligt i de lägre årskurserna, utan mer i de högre. De ansåg att problemen i de lägre årskurserna till stor del består av tråkningar och retningar, vilket de inte kategoriserade som mobbning.

5.2 Åtgärder

Vi ville veta hur de olika skolorna behandlade en mobbningsituation och frågade därför lärarna, på Köpingseskolan och Södra Lyckan, hur deras åtgärdsprogram ser ut. Vi valde att presentera varje skolas handlingar för sig.

5.2.1 Köpingseskolans åtgärder

Den tillfälliga omorganisation som sker på Köpingseskolan gör att personalen inte riktigt vet hur de ska gå tillväga om en mobbningsituation uppstår. Både Lena, som är fritidspedagog, och Siv, som är lärare i de lägre skolåldrarna, är nyanställda på skolan. De påtalade dock att det inom kort skulle startas upp ett mobbningsteam på skolan.

Den handlingsplan som Köpingseskolan hade sedan några år tillbaka, utgår ifrån Farstametodens principer, som betonar att föräldrarna inte ska involveras i ett mobbningsfall. Eftersom Lena och Siv var nya på skolan var de ännu inte delaktiga och engagerade i skolans åtgärdsprogram.

”Jag skulle genast kontakta rektorn och föräldrarna” (Siv).

”Jag skulle låta rektorn ansvara för dessa frågor tills ett mobbningsteam startas”
(Lena).

”Skolsköterskan och specialpedagogen ansvarar för det området, men även rektorn kan kopplas in vid speciella fall” (Karin).

Karin, som har arbetat betydligt längre än Lena och Siv på skolan, hade en helt annan åsikt angående tillvägagångssättet. Hon menade att inga föräldrar fick kopplas in om någon mobbningsituation skulle uppstå.

5.2.2 Södra Lyckans åtgärder

Södra Lyckans åtgärdsprogram består av en handlingsplan som, liksom Köpingskolan, utgår ifrån Farstametodens principer. Vid konstaterad mobbning kopplas elevvårdsteamet in.

Södra Lyckan har garderat sig, ifall insatserna inte uppnår önskad effekt. I så fall sätts följande åtgärder in:

1. Samtal med enhetschef och ytterligare uppföljningssamtal.
2. Vid behov sker samtal på skolan med föräldrar och elever.
3. I sista hand kan polisanmälan bli aktuell.

Inger anser att man ska vara extra vaksam om misstanke om mobbning uppstår. Personligen försöker hon hitta lösningar på problemet såsom genom lekar på rasten där alla får delta.

”Det är mycket betydelsefullt att samtliga rastvakter och lärare informeras om problemet så att alla vuxna kan hjälpas åt att hålla ögonen öppna” (Inger).

Alla tre lärarna berättar att deras skola följer Farstametoden som grund samt att elevvårds- och mobbningsteam kopplas in i fallet.

”Farstametoden efterföljs, men om det sker ett allvarigare mobbningsfall så måste ju föräldrarna kontaktas” (Sofia).

Maria menar att mobbningsproblem i första hand måste lösas i skolan utan föräldrarnas delaktighet. Hennes åsikt var dock annorlunda från första början, vid skolans användning av Farstametoden.

”Alltså, ju mer jag tänkt på det... kan man lösa det i skolan, så är det ju bäst... utom i allvarliga fall då. Klarar vi det inte, så måste ju naturligtvis föräldrarna komma in i bilden” (Maria).

”Resurserna som finns är ju mobbningsteamet och de är en trygghet att luta sig mot” (Maria).

Maria nämner även en grupp som heter MOTAD (mot alkohol och droger) som kan kopplas in.

”Det är mest hög- och mellanstadiet som använder sig av den, men den innefattar även mobbning” (Maria).

5.2.3 Sammanfattning

I detta avsnitt har vi redogjort för lärarnas beskrivning av hur de uppfattar att de skall åtgärda mobbning när den uppstår. Vi har fått se båda skolornas åtgärds- och handlingsprogram och fått ta del av deras åsikter kring det.

På båda skolorna fungerar samarbetet mycket bra mellan skola och fritidshem.

Fritidspedagogerna och lärarna diskuterar om eventuella problem och arbetar med dem både i skolan och på fritidshemmet. Trots att det är Farstametoden som båda skolorna utgår ifrån, så framkom det skilda åsikter om och när föräldrarna ska kontaktas i ett mobbningsfall. När det gäller lärarna på Köpingseskolan kan deras olika uppfattningar bero på omorganisationen, vilken inte helt har "fallit på plats" ännu. Karin, som hade arbetat några år på skolan, visade ju sig ha en annan åsikt och en större förståelse kring Farstametodens tillvägagångssätt, än vad hennes medarbetare visade sig ha.

Lärarna ansåg att mobbning sällan existerar i de lägre skolåldrarna och tror att problemen var mer tydliga i de senare skolåldrarna. De medgav dock att det kan vara svårt att upptäcka mobbning. Det uttrycktes från samtliga lärare att det är svårt att bedöma mobbning från retningar och tråkningar.

5.3 Förebyggande

Vi ville veta hur lärarna arbetade förebyggande för att förhindra mobbning. Vi valde, för översiktens skull, att beskriva varje skolas metoder för sig. Informatörernas utbildning och fortbildning inom området, var också något vi ville ha kunskap om. Avslutningsvis ville vi veta hur lärarna tänkte kring mobbningsituationer och om de kände sig tillfredställda med hur det gick till på deras skola.

5.3.1 Insatser i Köpingseskolan

På Köpingseskolan är de förebyggande arbetssätten många. Fritidspedagogerna, Lena och Karin, arbetar i hög grad med massage och samarbetsövningar för att stärka individen och gruppen. I klasserna har de upprättat ett så kallat faddersystem som innebär att eleverna i årskurs två blir tilldelade en förskoleklass elev som de sedan ansvarar för. De situationer då de anser att faddersystemet fungerar bra är bland annat vid gymnastiklektioner och på raster. En annan metod är att arbetslagen delar in klasserna i olika gruppkonstellationer. Dessa

grupper bildas i sådana sammanhang då ett mindre antal barn fungerar bättre ihop än om de varit många. Det sker också gruppindelningar som flick- och pojkgrupper, åldersgrupper, halvklass och mindre grupper.

”Dessa situationer kan utspela sig vid exempelvis gymnastiken eller badet och så förstås även i klassrummet, beroende på vilket ämne vi har” (Siv).

”Det är arbetslagen som delar upp grupperna och ser utifrån det, vad eleven behöver” (Karin).

”När jag jobbar med samtal kring ”jobbiga” ämnen är det bra att jobba i en mindre grupp. Då kan antingen eleverna själva välja vad de vill prata om eller så väljer jag diskussionsämnet” (Siv).

5.3.2 Köpingskolans utbildning

Den senaste utbildningen Köpingskolans lärare fick, var när en teatergrupp besökte skolan. Teatergruppen spelade upp en pjäs som handlade om mobbning och utanförskap. Den spelades upp tre gånger, en gång för lärarna, en gång för eleverna och en gång för föräldrarna. Enligt lärarna var den uppskattad och nyttig för alla parter som tog åt sig det gripande budskapet.

5.3.3 Lärarnas tankar kring förebyggande arbete

Alla tre informanterna ansåg sig vilja få mera kunskap om hur de kan förebygga mobbning och kränkande behandling.

”Utbildning inom detta område har inte haft högsta prioritet från skolledningen” (Maria).

”Jag tycker att det är för mycket uppdelningar mellan skola och fritids” (Lena).

Med detta menar hon att integrationen borde vara bättre i hela verksamheten. Hon börjar dock se att samarbetsövningarna och massagen ger resultat.

”Barnen som inte pratar börjar prata och tvärtom, massagen har stor inverkan på resultatet” (Lena).

Läraren, Siv, pratade om att hon strävar efter mer tid för avslappning, samtal, massage och samarbetsövningar och Karin skulle vilja arbeta mera i mindre grupper.

”Just nu är det för många elever och för få vuxna och jag tycker att man får mera tid till det enskilda barnet när man jobbar i mindre grupper” (Karin).

5.3.4 Förebyggande insatser i Södra Lyckan

I Södra Lyckan arbetar lärarna med samarbetsövningar, massage, kompisamtal (samtal kring konflikter och lösningar i en samlingsring) samt livskunskap. Ämnet livskunskap, som

behandlar värdegrunden, är uppdelat i två genrer; kunskap och beteende. Lärarna har samlat ett antal ord och meningar, uppskrivna på små papperskort, i en låda som kallas beteendelådan.

”På korten kan det stå att de ska göra sitt bästa, samarbeta, vara ärlig, lyssna samt något om demokrati och att vara snäll och sådant” (Sofia).

Ett nytt ord eller mening väljs varje vecka samt repeteras förra veckans uppgift. Arbetslaget väljer tillsammans veckans ord/mening och därefter jobbar man med det i klassen. Eleverna får höra ordet/meningen och får sedan berätta sina tankar kring det. Efteråt skriver eleverna det i sin bok samt ritat till det (se bilaga 2). De gör även kontinuerliga uppföljningar på de ord/meningar som det samtalats om innan. Flera moment ingår i arbetet kring ordet eller meningen.

”Ja, det kan vara drama, samtal, sagor, fyra hörn, olika övningar och grupparbeten” (Maria).

Lärarna nämner också hur de kan arbeta med de demokratiska grundreglerna vid t.ex. konflikter och ”turtaganden”.

”Momenten kräver samarbete mellan eleverna. Gruppen kan själva hitta lämpliga lösningar på problem genom att rösta eller lotta” (Sofia).

Maria berättar att beteendelådan även följs upp på fritidshemmet. Fritidspedagogerna jobbar parallellt med skolan och hela arbetslaget är engagerat.

”I och med att alla jobbar med samma sak är det lättare att påpeka när någon elev gör övertramp i de olika momenten” (Maria).

Hon tycker även att eleverna är duktiga på att påminna varandra om hur man beter sig och hur en kompis ska vara.

5.3.5 Södra Lyckans utbildning

Hos lärarna på Södra Lyckan går svaren isär gällande utbildning. Det kan bero på hur länge de varit yrkesverksamma.

”Jag har fått relevant utbildning genom studiedagar och kvällsföreläsningar” (Inger).

De övriga två informanterna, Sofia och Maria, anser att de inte fått någon utbildning genom studiedagar, men menar att den interna utbildningen i arbetslaget och med andra lärare fortlöper hela tiden. Den grundutbildning de fått i livskunskap (beteendelådan) är alla mycket

nöjda med. Det är en specialpedagog och en psykolog som introducerat detta arbetssätt på deras skola.

”Jag anser att kunskapsnivån är hög i arbetslaget, men jag skulle vilja lära mig mer genom exempelvis föreläsningar” (Sofia).

Alla informanter på stadsskolan anser att samarbetet i arbetslagen är betydelsefullt.

”Diskussioner inom teamet och med andra kollegor är viktiga, vi stödjer varandra” (Maria).

5.3.6 Lärarnas tankar

De intervjuade lärarna från Södra Lyckan anser till stor del att de har tillräckligt med kunskaper inom ämnet.

”Det finns en god anda på skolan och det är viktigt” (Inger).

”Arbetslaget arbetar mycket inom detta område, men jag vet inte om man någonsin kan arbeta tillräckligt. Det är ett svårt ämne” (Sofia).

5.3.7 Sammanfattning och analys

Vår analys av intervjuerna har visat att lärarna använder varierande arbetssätt för att förebygga mobbning. Dessa olika arbetssätt kan vi i vårt kommande yrke nyttja oss av. Massage är något som båda skolorna använder och det verkar ha stor betydelse i det förebyggande arbetet. Alla lärare som vi intervjuat ser väldigt positivt på detta arbetssätt, eftersom det resulterat i fler och bättre kompisrelationer. Livskunskap (beteendelådan) som Södra Lyckan arbetar med är ett omtyckt arbetssätt i arbetslaget samt bland elever och föräldrar. Resultaten är tydliga, enligt lärarna, och de ser fördelar med alla moment som kan involveras i denna arbetsmetod. Övriga förebyggande arbetssätt är samarbetsövningar, faddersystem, kompisamtal, drama, sagor, värderingsövningar och att dela in eleverna i olika gruppkonstellationer.

Analyserna visar att lärarna har olika uppfattningar om behov av utbildning kring mobbningsfrågor. Södra Lyckans lärare ansåg sig ha mindre behov av utbildning än Köpingskolans lärare. Dock ska man ha i åtanke att Köpingskolan nyligen har omorganiserats. Vårt arbete har resulterat i att ämnet har aktualiserats och lett till att lärarna på skolan börjat bilda ett mobbningsteam. Detta var också ett av våra syften med arbetet.

Den interna utbildningen på Södra Lyckan visar hur viktigt ett väl fungerande arbetslag är. Där tar man som lärare och övrig skolpersonal väl vara på arbetslagets breda kompetens, vilket vi anser är ytterst viktigt.

5.4 Elevenkäten

Enkäten som eleverna besvarade innehöll två frågor som visar hur de själva agerar och hur de anser att de vuxna ska agera om de ser att någon blir retad (retad infattar även bråkar, vilket eleverna också visar i sina teckningar). Vi valde att skriva "retad" på enkäten istället för "mobbad". Detta val gjordes i samspråk med elevernas klasslärare. De ansåg att eleverna bättre skulle förstå frågorna om vi använde begreppet "retad" (se bilaga 1).

Analysen av enkätens första fråga "Vad kan du göra om du ser en kompis som blir retad?" visade följande resultat: 50 % av eleverna skulle hämta en vuxen (11 pojkar och 9 flickor). "Jag tycker att man ska säga till fröken att dom ska sluta" (flicka, årskurs 2).

25 % av eleverna skulle ha agerat själva, genom egen åtgärd såsom att säga till dem själva eller att trösta den utsatta eleven (5 pojkar och 5 flickor).

"Jag skulle gå och säga till den som retar min kompis" (flicka, årskurs 1).

25 % av elever skulle ha agerat själva samt hämtat en vuxen (4 pojkar och 6 flickor).

"Säga till en fröken. Trösta kompisen eller ge något till den" (pojke, årskurs 1).

Analysen av enkätens andra fråga "Vad tycker du de vuxna ska göra om någon blir retad?" visar nedanstående resultat:

Alla eleverna ville att de vuxna skulle agera om någon retades, genom att "säga till" dem. Betydelsen av att säga till, anser vi vara, att de vuxna ska tillrättvisa elever som retas och bråkar. Två av eleverna ville även att de vuxna skulle föra de som retades till rektorn.

"Säga till dom. Dra dom till rektorn" (pojke, årskurs 2).

5.5 Slutsatser

Enligt de lärare som vi intervjuade, så förekom det ingen mobbning i deras klasser. De menade dock att retningar och tråkningar existerade, vilka kunde resultera till mobbning i de senare skolåren, trodde de. Vi anser att arbetslagen ska ha en gemensam gräns mellan retningar och mobbning, för att förhindra olika nivåer i samma arbetslag eller skola. Att kontinuerligt föra diskussioner kollegor sinsemellan är av största vikt.

Lärarna ansåg att det förebyggande arbetet mot mobbning såsom massage och samarbetsövningar var av största vikt. Dels för att stärka gruppen och individen samt motverka att mobbning uppstår. Våra nya insikter inom området visar att lärarna måste aktivt stötta eleverna i att möta och lösa konflikter på ett kreativt och konstruktivt sätt samt att kontinuerligt arbete förebyggande mot mobbning och för samverkan och samförstånd i klassen med varierande metoder så som massage, samarbetsövningar, kompisamtal och kamratstödande åtgärder. Lärarna bör vara där eleverna är, såsom på raster och i korridorer. Effekten av denna närvaro leder till minskad risk för mobbning. Viktigt är också att tyda olika signaler från eleverna. Genom detta sätt kan skolpersonalen förhindra eller i tidigt skede avbryta mobbning bland elever. Även signaler från föräldrarna om hur eleverna uppfattar skolmiljön är en viktig del i arbetet för att motverka vantrivsel i klasserna. Vi anser att ett fungerande arbetsteam som tar sig an jämställdhetsfrågor samt kränkande behandling av elever har stor betydelse för elevers välbefinnande och trygghet i skolan. Samarbetet hem och skola ska också prioriteras av alla berörda parter. Skolpersonal bör också utbildas med jämna intervaller inom detta område. Även om arbetslagen diskuterar olika problem inom arbetslaget och med andra kolleger bör kurser och föreläsningar erbjudas för att förnya sig inom området anser vi.

6. Analys och diskussion

6.1 Analys och diskussion av undersökningens resultat

Lärarna som vi intervjuat anser att mobbning är svårt att upptäcka i de årskurser de arbetar i (F-2). De berättar att det förekommer retningar och tråkningar som de inte klassar som mobbning, men menar att det kan utvecklas åt det hållet om det inte stoppas i tid. Vi håller med och anser att det bör finnas klara och tydliga förhållningsregler när det gäller retningar och tråkningar. Våra informanter har inte varit med om någon mobbning i de aktuella klasserna de har nu. Lärarna menar att det inte finns så mycket mobbning i de lägre årskurserna och tror att det är vanligare i de högre årskurserna än de som de själva är verksamma i. Dock anser de att det förebyggande arbetet är väsentligt i de tidigare årskurserna. Olweus (1991) forskning kring mobbningen bland pojkar och flickor visar att det är vanligast i årskurs tre och uppåt i åldrarna.

Gunnar Höistad (2001) påpekar att det finns tre typer av mobbning (tyst, verbal och fysisk). Vi har kommit fram till att tyst och verbal mobbning är svårare att upptäcka än fysisk. Detta leder till att lärarna måste vara tillgängliga och synliga i olika situationer där eleverna befinner sig, till exempel på rastgården eller i matkön, anser vi.

Dan Olweus (1991) menar, liksom våra informanter, att det är viktigt att vara väl förberedd när en mobbningssituation uppstår. Både Södra Lyckan och Köpingskolan har handlingsplaner som följer Farstametodens riktlinjer. Den metoden förespråkar att lärarna inte kontaktar föräldrarna, utan de försöker lösa problemen på skolan tillsammans med mobbningsteam och inblandade elever. Detta kan förmodligen uppfattas negativt från föräldrarnas håll eftersom de inte blir involverade om deras barn blir inblandade i en mobbningssituation. Enligt läroplanernas riktlinjer har föräldrarna rätt att vara delaktiga i sina barns skolsituation. Alla lärare vi intervjuat förespråkade ändå detta arbetssätt, men med en viss reservation. De menade att föräldrarna skulle kontaktas om skolans åtgärder inte kunde lösa problematiken. En av lärarna som tydligt förespråkade detta arbetssätt, ändrade uppfattning då vi frågade henne om hur hon själv ville bli behandlad som förälder av skolan. Skulle inte hon vilja veta om hennes barn var utsatt för mobbning? Hon blev då tveksam och medgav att hon egentligen skulle vilja veta det. Hon konstaterade att det fanns viss problematik med att utesluta föräldrarna ändå.

Olweus (1991) forskning visar att lärarnas insatser för att stoppa mobbning är långt ifrån tillräcklig. I hans undersökningar visar det sig att endast hälften av de mobbade eleverna erbjudits stöd och hjälp från lärarna. Olweus (a.a.) resultat visar att lärarna gör förhållandevis lite för att stoppa mobbningen i skolan. Samma uppfattning har Höistad (1994). Många elever i hans forskning anser att de inte fått någon hjälp av skolan och dess personal. Han menar också att kunskapen om mobbning är för ringa bland lärarna samt att de inte uppfattar vad som pågår. Skolpersonalens passivitet kan bero på flera faktorer, rädsla för misslyckande, det är arbetskrävande och svårt att hantera (Larsson, 2000). Larsson anser också att utbildningsnivån är för låg hos många lärare idag. Lärarna som vi intervjuat tycker också att utbildningsnivån inom området är ringa. Både vi och lärarna anser att all skolpersonal måste få en kontinuerlig utbildning inom området och vår åsikt styrks i BO: s rapport (1997), som visar att utbildningsnivån är synnerligen låg. Lärarna anser dock att kollegerna och arbetslagen på skolorna stöttar varandra i dessa frågor, vilket är väldigt viktigt. Ämnet bör hållas vid liv och diskuteras kontinuerligt för att minska mobbningen, anser vi.

6.2 Diskussion av resultaten relaterade till undersökningens syfte och metodval

Vårt syfte var att skaffa oss kunskap om vilka uppfattningar lärare och elever hade om mobbning samt vad som görs när och om de upptäcker att det förekommer mobbning på skolan. Vi ville också få konkreta tips på hur mobbning kan förebyggas.

Vi anser att vi har fått både information och kunskaper kring hur vi ska upptäcka mobbning samt vilka riktlinjer det finns att följa vid upptäckt av mobbning. På skolorna bör det, enligt oss, finnas en handlingsplan som är gemensamt utarbetad samt ett mobbningsteam som kan ta sig an problemet. Vi tycker att vi genom vår undersökning har fått grundkunskaper i hur vi kan förebygga mobbning och främja vänskap i skolan genom att bl.a. arbeta med samarbets- och värderingsövningar. Det är viktigt att skapa en bra stämning i klassen.

Vårt sekundära syfte var att synliggöra problemet för andra lärare; att de skulle intressera sig för ämnet och på så sätt fördjupa sig mer i mobbningsfrågor. Det syftet uppnådde vi eftersom vi synliggjorde det väsentliga i att ha en handlingsplan och ett mobbningsteam för lärarna på Köpingskolan.

Efter att vi analyserat innehållet i intervjuerna och enkäterna såg vi både likheter och olikheter i jämförelse med den teoretiska bakgrunden.

Södra Lyckan har ett mobbningsteam. På Köpingskolan har diskussioner inletts kring ett sådant team, eftersom en större omorganisation nyligen är genomförd på skolan. Intresset har väckts efter våra samtal med lärare och rektorn på Köpingskolan. Detta var ett av våra mål i vårt syfte.

En av Monica Isacssons (1997) insatser är en så kallad trivselenkät där vi kan se hur stämningen är i klassen och om barnen trivs. Den typen av enkät finns också på Södra Lyckan (se bilaga 3). Detta anser vi vara ett bra sätt för oss som blivande lärare när vi ska läsa av stämningen bland våra kommande elever. Höistad (1991) förespråkar värderingsövningar som förebyggande arbetsmetoder och det är något som även finns på de båda skolor vi besökt. De använder även massage som verkar ha en betydande effekt när det gäller att skapa vänskap, empati och harmoni bland eleverna. Vi tycker att vi har fått flera förslag på hur vi kan arbeta i förebyggande syfte.

Vad vi också lärt oss är att engagemanget bland skolpersonalen har en betydande roll i arbetet mot mobbning. Med god kamratanda och samarbete i arbetslagen kan vi komma långt för att få en trygg skola för alla.

De metodval vi använde för att nå vårt syfte samt få svar på våra problemställningar fungerade utmärkt, tycker vi. Vårt genomförande av metoderna skapade inga problem för oss eftersom vi var väl förberedda inför både intervjuerna och enkäten. Resultatet hade med stor sannolikhet blivit annorlunda om vi valt att rikta in oss på lärare och elever i högre årskurser. Delvis är mobbningen mera synlig bland de äldre eleverna och lärarna i de högre årskurserna har säkerligen mer erfarenhet i ämnet än vad lärare i de lägre årskurserna har. Detta bekräftas av lärarna vi intervjuat och från litteraturen vi läst.

Från början var vår tanke att intervjua eleverna också, men efter diskussioner oss emellan och med lärarna i klasserna, kom vi fram till att enkäter var mera passande än intervjuer för undersökningens ändamål samt med tanke på elevernas ålder (F-2). Hade vi valt äldre elever skulle intervjun sannerligen kvarstå som alternativ eftersom deras erfarenhet och kunskap inom detta område säkerligen är större hos dem.

Urvalet kan också ha påverkat vårt resultat. Det finns säkert skolor, elever och lärare som har större problem med mobbning än de vi valt.

Litteraturläsningen hade vi inga bekymmer med, dock märkte vi att det var viktigt att göra ett urval i stoffet.

För framtida forskning, anser vi att det kan vara intressant att veta var gränsen går mellan det som lärarna kallade retningar och tråkningar gentemot mobbning.

7. Källförteckning

- Björk, Gunilla O. (1999) *Mobbning - en fråga om makt*. Lund: Studentlitteratur
- Ejvegård, Rolf. (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Eriksson, Björn, Lindberg, Odd, Flygare, Erik, Daneback, Kristian. (2002) *Skolan - en arena för mobbning*. Kalmar: Lenanders grafiska AB
- Evenshaug, Oddbjörn & Hallen, Dag. (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Höistad, Gunnar. (1994). *Mobbning*. Stockholm: Informationsförlaget
- Höistad, Gunnar. (2001) *Mobbning och människovärde*. Stockholm: Förlagshuset Gothia
- Isacsson, Monica. (1997). *Mobbad! : Att utveckla ett effektivt mobbningsarbete*. Ängelholm: Kommunlitteratur
- Johansson, Bo & Svedner, Per-Olov. (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsförlaget i Uppsala
- Ljungström, K (1990). *Mobbning i skolan*. Ett kompendium om mobbning samt om mobbningsbehandling enligt Farstamodellen. Stockholm: Ordkällan/Pedaktiv, Lärarförbundet, (2002). Skollagen och Lpo 94. *Lärarens handbok*. Solna: Tryckindustri information
- Olweus, Dan. (1991). *Mobbning i skolan*. Stockholm: Liber
- Olweus, Dan. (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. Stockholm: Rädda barnens förlag
- Patel, Runa & Davidson, Bo. (1994). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Repstad, Pål. (1999). *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Skolverket. (2002). *Skolan – en arena för mobbning*. Stockholm: Liber
- Stern, N, Daniel. (2003). *Spädbarnets interpersonella värld*. Falköping: Elanders Gummessons
- Trost, Jan. (1994). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur
- Uvnäs, Moberg, Kerstin. (2000). *Lugn och beröring. Oxytocinets verkan i kroppen*. Borås: Natur och kultur
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Malmö: Kompendium, Malmö högskola

Föreläsningar

Radmann, Aage. (2005-10-17). *Forskningsmetodik och kvalitativa intervjuer*. Malmö:

Lärarytbildningen, Malmö Högskola

Trondman, Mats. (2005-10-26). *Analys*. Malmö: Lärarytbildningen, Malmö Högskola

Internetkällor

Friends. (2005). <http://www.friends.se/index.php?id=54>, 2005-11-24, kl.14:11

Kamratposten. (2005). <http://www.kp.bonnier.se/mobbning/index.xml>, 2005-11-15, kl. 13:30

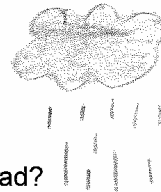
Anatol Pikas. (2005). http://www.pikas.se/GBm/SH_L1.html, 2005-11-21, kl. 17:45

Skolverket. (2005). Betänkandet Barnmisshandel – Att förebygga och åtgärda (SOU 2001:72). www.skolverket.se, 2005-12-27, kl. 15.46

8. Bilagor

Flicka är!

Hej alla barn!

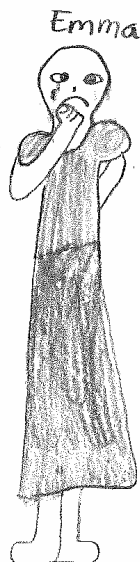

1. Vad kan du göra om du ser en kompis som blir retad?

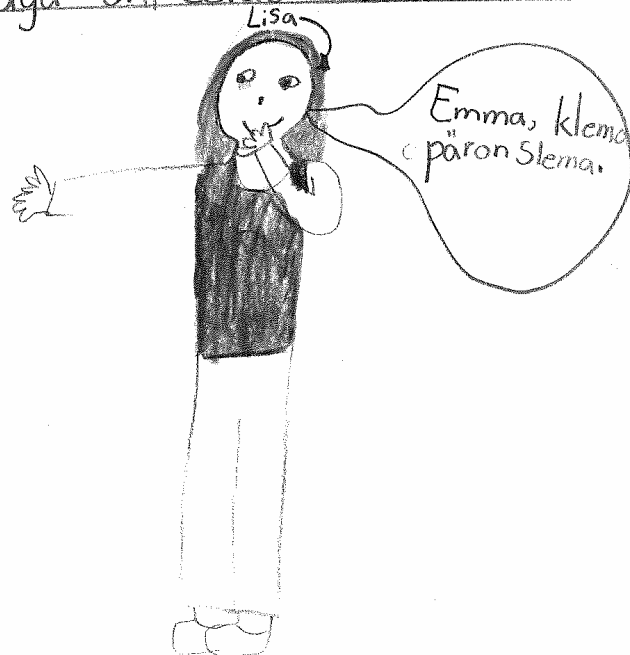
Man kan trösta dem.

2. Vad tycker du de vuxna ska göra om någon blir retad?

Att dem ska säga till deras föräldrar.

Emma

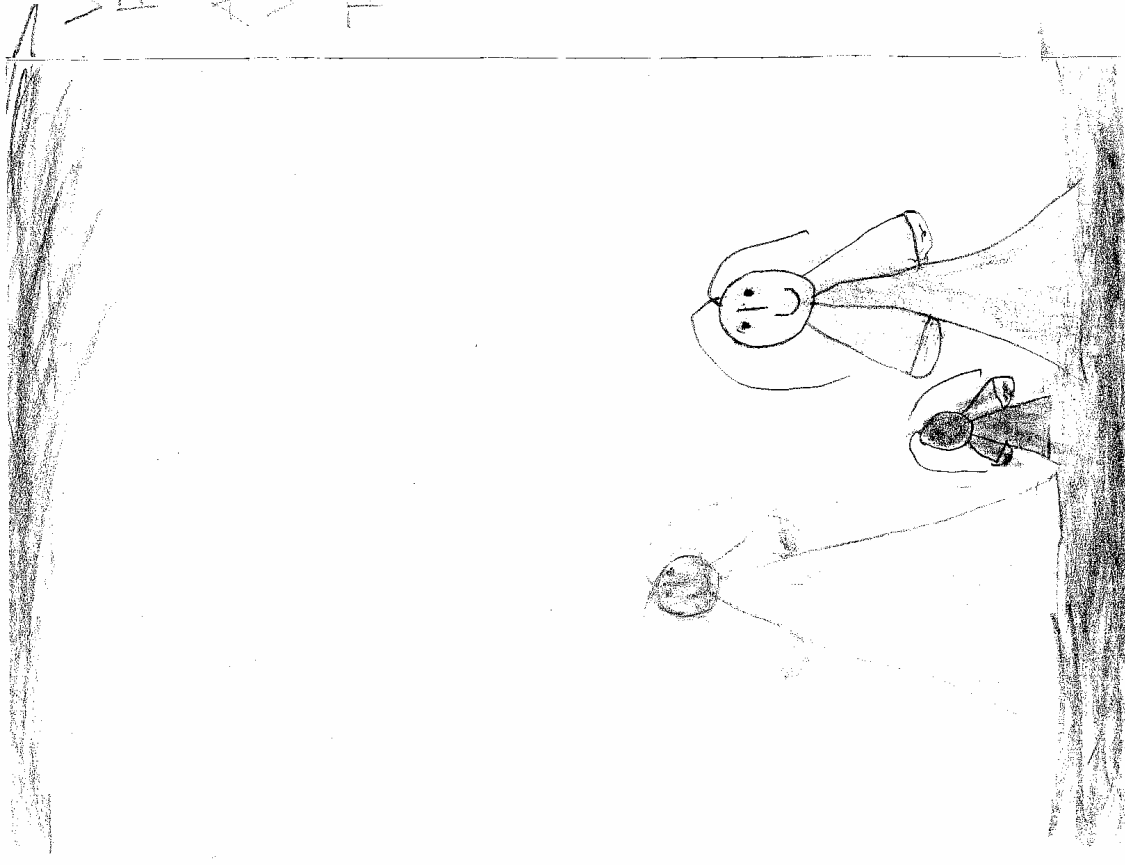
Lisa

Emma, klem på pappan Slemma.

VISA FÖRSTÅELSE FÖR ANDRA

Alla är lika mycket
värda.

Tur att alla är olika.

Enkät lågstadiet

Hur trivs du i skolan nu?

 Pojke Flicka Klass

År:

Det är viktigt att Du trivs i skolan. Ingen ska känna sig ensam. Andra får inte vara dumma mot dig. Alla ska uppmuntra och hjälpa varandra. Du ska kunna berätta det som är viktigt för Dig.

Nu ska Du få visa hur du känner Dig vid olika tillfällen.

Sätt en ring om eller måla med färg på den gubbe, som visar hur Du känner Dig vid de olika frågorna.

HUR KÄNNER DU DIG NÄR DU ..

1 Går till skolan			
2 Tänker på lektionerna			
3 Tänker på klasskamraterna			
4 Tänker på rasterna			
5 Tänker på idrottslektionerna			
6 Tänker på matsalen			
7 Tänker på att läsa högt			
8 Går hem från skolan			
9 Är hemma			

LÄMNA LAPPEN TILL DIN LÄRARE!

ATT STOPPA MOBBNING GÅR
© Författarna och Förlagshuset Gothia
Denna sida får kopieras.

Bilaga 4

Intervjufrågor

- Hur arbetar ni för att främja vänskap och sammanhållning?
 - Upplever du att det är tillräckligt?
 - Om inte, vad saknar du?

- Hur upptäcker ni mobbning och utanförskap?
 - Upplever du att det är svårt att se sådana situationer?
 - Vilka signaler är viktiga att upptäcka enligt dig?

- Hur bemöter ni en mobbningsituation?
 - Finns det en handlingsplan och/eller ett åtgärdsprogram?
 - Hur ser det ut?
 - Vilka resurser sätts in?

- Har ni ett mobbningsteam på er skola?
 - Hur fungerar det?
 - Anser du att det fungerar bra?
 - Om inte, skulle det behövas?
 - Har personalen fått någon utbildning, ex genom studiedagar?
 - Skulle du vilja lära dig mera inom detta område, känner du något behov?